

Alsterkraft AB

Alsterbro 2024-11-22

Till
Regeringskansliet, Klimat- och näringslivsdepartementet

Detta remissvar skickas endast som e-postmeddelande till kn.remissvar@regeringskansliet.se samt till kn.nm@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian ”Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning”. Diarienummer KN2024/01642.

Yttrandet ansluter i allt väsentligt till de utförligare synpunkter som framförs av Svensk Vattenkraftförening och Alsteråns Kraftverksförening.

Regeringens promemoria leder till utrivning av de mindre kraftverken

Att omprövningen av vattenkraftens miljövillkor havererat har varit uppenbart länge. Det är ett resultat av att den svenska vattenförvaltningen sedan drygt tio år blivit alltmer dysfunktionell. Detta gäller för det första regelverkets lagar, förordningar, föreskrifter, vägledningar m m. För det andra gäller det myndigheter som miljödepartementet, Havs- och vattenmyndigheten, de fem regionala vattenmyndigheterna, länsstyrelserna m fl.

Myndigheterna söker riva ut så många dammar som möjligt av Sverige ca 13 000 där 3 500 har med vattenkraften att göra, de andra 10 000 har (haft) olika funktioner. Syftet är att ”återställa naturen”, att skapa fria vandringsvägar för fisken.

Men vad myndigheterna inte bryr sig om är att dessa utrivningar många år kommer att torrlägga vattendrag och sjöar under sommar och höst. Badplatser försvinner, fiskevatten blir gyttjepölar, dricksvattenförsörjning och bevattning försvåras, skyddet mot översvämningar minskar. Månhundraåriga kulturmiljöer kommer att successivt förfalla, hela livsmiljöer förstörs för de hundratusentals, kanske miljoner människor som lever och verkar utmed vattendrag och sjöar.

Till allt detta ska läggas förlusten av (minst) 25 TWh elproduktion i vattenkraftverken. Hälften beror på utrivningar (mest mindre kraftverk) eller produktionsbegränsningar (mest större), andra hälften på utebliven utbyggnad av *befintliga* kraftverk. Elberedskapen på tusentals orter saboteras, CO2-utsläppen ökar med 40 % i stället för att minska.

Torrläggningarna blir förödande för fisk och andra organismer. Den påstådda miljövinsten är i verkligheten ofta en *miljöskada*. För det totala andra samhällsintressen av att använda vatten, som EU:s vattendirektiv räknar upp, är en dammutrivning alltid till skada.

För kommunerna handlar det om medborgarnas livsmiljöer och om deras rekreationsintressen som bad, båt och fiske. Det handlar också om kommunala verksamheter som vatten- och reningsverk, fritidsanläggningar, campingplatser, turism, det lokala näringslivet.

Regeringens förslag ”Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning” handlar bara om en av de två processer som myndigheterna driver för att få så många dammar som möjligt utrivna, den som har med vattenkraften att göra. Att man utelämnar alla andra dammar understryker haveriet inom vattenförvaltningen. Regeringens promemoria gör inte någon skillnad mot det nuvarande regelverket, några kosmetiska förändringar hindrar inte myndigheterna från att fortsätta att driva en linje som syftar till att få så många dammar som möjligt utrivna. Promemorian är en dödsdöms för de mindre vattenkraftverken.

Vattenförvaltningen måste reformeras i grunden

Med tanke på hur dysfunktionell vattenförvaltningen är känns det inte så meningsfullt att gå direkt på den regeringspromemoria som är anledningen till detta remissyttrande. Därför först tre åtgärder som måste (till stor del) genomföras innan det är meningsfullt att gå i närkamp med regelverket.

Den politiska styrningen måste öka radikalt

I vattenförvaltningsutredningen SOU 2019:66 ”En utvecklad vattenförvaltning” finns en rad utmärkta förslag på hur riksdagens och regeringens styrning av vattenförvaltningen skulle kunna ökas radikalt. Sedan fem år samlar denna utredning damm på miljödepartementet av två skäl. För det första skulle det minska inflytandet radikalt för de miljöjurister/aktivister som dominerar bland handläggarna. För det andra skulle det ska radikalt minska inflytandet för de miljöextremistiska småpartier (MP och L) som innehaft ministerposten de senaste tio åren.

Den dag de större partierna slutar se den mindre vattenkraften som en bricka i ett förhandlingsspel kan förslagen till en brett förankrad politisk styrning av vattenförvaltningen förverkligas; den dagen är kanske här nu.

Myndigheterna måste göras om radikalt

Också här har vattenförvaltningsutredningen SOU 2019:66 ”En utvecklad vattenförvaltning” förslag att ta fasta på. Självklart är att lägga ner de fem regionala vattenmyndigheterna, det reella arbetet görs av länsstyrelserna, som kan bli de vattenmyndigheter som vattendirektivet kräver. Länsstyrelsernas vattenarbete organiseras om med en matrisorganisation där vattenenheten består av handläggare från alla berörda enheter som beredskap, energi, kulturmiljö, landsbygd, vattenmiljö. Havs- och vattenmyndigheten kan läggas ner, vissa frågor föras över till Jordbruks- och Naturvårdsverken. I stort sett alla HaV:s föreskrifter, vägledningar, rapporter m m avpubliceras, så även vissa rapporter från Energimyndigheten och Svenska kraftnät.

Regelverket måste finnas i lag och förordning

För att den politiska styrningen ska slå igenom och för att beröva de kvarvarande myndigheterna det spelrum de hittills så gravt missbrukat måste regelverket i allt väsentligt finnas i lag eller förordning. För att författningarna ska ge den politiskt avsedda effekten krävs att de skrivs av handläggare utan egen agenda och politiker som inte ser till det kortsiktiga partiintresset.

Grundläggande förändringar i regelverket

Här tas endast upp de mest avgörande förändringarna av nu gällande bestämmelser. Genomgående misslyckas regeringspromemorian med att komma med förslag som skulle betyda den förbättring som promemorians namn utlovar.

I regelverket ska framgå alla de *totala samhällsnyttor av vatten* som EU:s vattendirektiv tar upp. Den nuvarande formulering i vattenförvaltningsförordningen (VFF) 4 kap 3 § görs starkare. Det ska understrykas att deras betydelse ska beaktas på *lokal, regional och nationell nivå*.

Äldre rättighet ska gälla oavsett vad verksamheten ursprungligen avsåg, vad som prövats i domstol m m. Nödvändiga förändringar görs i miljöbalken 24 kap med en ny regel och i lagen om införande av miljöbalken 5 a §.

En vattenförekomst med damm ska klassas som *Kraftigt Modifierat Vatten (KMV)*. Därmed sänks kravnivån till *God Ekologisk Potential (GEP)*, som kan innebära miljöåtgärder men de får inte hota de pågående verksamheterna. Att en damm ska leda till KMV är en självklarhet, det om något är en kraftig modifiering av en vattenförekomst. I EU:s CIS Guidance document no 37 avsnitt 4.1.1 finns t o m bilder på hur en damm leder till KMV. Både de nuvarande och de föreslagna kriterierna för KMV är uppenbart till för att utesluta vattenförekomster med mindre kraftverk från att KMV-klassas. De är så snåriga att myndigheterna har alla möjligheter att fortsätta sin utrivningsagenda.

De nuvarande miljö kvalitetsnormerna (MKN) är rena skrivbordsprodukter som inte avspeglar de lokala förhållanden som råder vid vattenförekomsten. *MKN måste göras om och sättas i samverkan* mellan myndighet och verksamhetsutövare. MKN ska också vara möjliga att överklaga som alla andra myndighetsbeslut, att det inte är möjligt är inget annat än rättsröta.

Verksamheter som var i drift när Natura 2000-område bildades ska *inte få högre krav* vid omprövning. Nuvarande bestämmelse i miljöbalken förstärks med den avsikten. Länsstyrelserna måste sluta öka kraven i bevarandeplanerna för att på så sätt försöka trissa upp kraven på MKN i omprövningarna. Bevarandeplanerna måste kunna överklagas, att det inte är möjligt är ännu ett exempel på rättsröta.

De föreslagna riktvärdena i bilaga 2 till VFF diskriminerar fortfarande de mindre kraftverken. Varje *mindre vattendrag ska ges ett individuellt riktvärde*, t ex 5 % av MQ. Samma ska gälla för biflöden till större vattendrag så att inte de mindre kraftverken äts upp av de större.

Också de *mindre kraftverken är planerbara och reglerbara* (samt fossilfria och förnybara). Eftersom myndigheterna strävar efter att riva ut alla mindre kraftverk är det 1 000 MW i södra Sverige som striden gäller. Myndigheterna vill alltså skrota en väsentlig del av vattenkraftens reglerförmåga (och en rad andra elsystemnyttor) i ett läge där alla skriker efter mer planerbar och reglerbar (samt fossilfri och förnybar) el. Den s k reglerbidragsrapporten måste avpubliceras, dess enda syfte är att utesluta de mindre kraftverken och det med argument som inte håller. De mindre kraftverken håller på att successivt återta den reglerförmåga de nästan alla ursprungligen byggdes med.

Med vänliga hälsningar

Thomas Sandberg, vd

Alsterkraft AB äger och driver tre mindre kraftverk i Alsterån i östra Småland med effekterna 50, 50 och 150 kW och en medelårsproduktion på 1,250 GWh. De har alla tre dokumenterade rötter 400 - 600 år tillbaka och det samhälle där de ligger har vuxit fram från mitten av 1800-talet när kvarnar, sågar, stampar, pappersbruk och hammare började utvecklas till tidiga industriella verksamheter. Jag är fjärde generationen på ett av kraftverken sedan min gamlemorfar runt 1900 kompletterade den medeltida kvarnen med snickerirörelse och kraftverk. De dokumenterade avsikter myndigheterna har skulle vara förstöra för både natur- och kulturmiljö och dessutom torrlägga Alsterån och många sjöar med förödande konsekvenser för det akvatiska djur- och växtlivet.